

Магістр 1 року навчання
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ВИЗНАЧЕННЯ ВПЛИВУ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ НА ТЕХНОЛОГІЮ ОБЛІКУ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Анотація. Розглянуто облік депозитних операцій, визначено тенденції, проблеми депозитної політики комерційних банків України в умовах трансформації та впливу фінансової кризи. Наведено шляхи покращення ефективності депозитних операцій за рахунок страхування з метою гарантування надійності вкладів і розширення кола депозитних послуг.

Аннотация. Рассмотрен учет депозитных операций, определены тенденции, проблемы депозитной политики коммерческих банков Украины в условиях трансформации и влияния финансового кризиса. Приведены пути улучшения эффективности депозитных операций за счет страхования с целью гарантирования надежности вкладов и расширения круга депозитных услуг.

Annotation. The accounting of deposit operations, tendencies, problems of deposit policy of commercial banks of Ukraine under the conditions of transformation and influence of financial crisis are considered. The ways of improvement of the efficiency of deposit operations due to insurance with the purpose of guaranteeing the reliability of deposits and expanding the ranged of deposit services are offered.

Ключові слова: депозит, депозитна політика, депозитні рахунки, строкові вклади, депозитні операції.

Специфіка діяльності комерційного банку полягає в тому, що переважна частина його ресурсів формується за рахунок позичкових коштів. При цьому важливу роль у структурі залучених коштів банківської установи відіграють депозити. Забезпечення банківської діяльності необхідними обсягами депозитних коштів є одним з пріоритетних напрямів, що визначають стратегічні напрями розвитку як їхньої діяльності, так і економіки України в цілому. У банківській сфері проблема формування оптимальних за обсягами і термінами депозитних ресурсів посідає, як правило, перше місце, що дає можливість говорити про важливість депозитної політики. У цьому контексті вдосконалення депозитної політики банків України має теоретичне і практичне значення.

Проблеми розвитку депозитних операцій для формування ресурсної бази комерційного банку аналізували у своїх працях вітчизняні та зарубіжні науковці: Васоренко О. В. [1], Дмитрієва О. М. [2], Спіфанов А. О. [3], Р. Міллер [4].

Метою дослідження є визначення впливу депозитної політики на облікові процедури комерційних банків за депозитними операціями.

Завдання дослідження наступні: розглянути теоретичні аспекти проведення депозитних операцій; проаналізувати вимоги до формування депозитної політики комерційних банків; запропонувати заходи щодо вдосконалення депозитної діяльності банку.

Об'єкт дослідження – депозитна політика банків.

Предмет дослідження – технології обліку депозитних операцій.

Депозит (вклад) – це кошти в готівковій або в безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору.

Банки залучають вільні грошові кошти юридичних та фізичних осіб через виконання депозитних операцій, за допомогою яких використовують різні види банківських рахунків.

На підставі банківської ліцензії банки мають право здійснювати приймання вкладів (депозитів) від юридичних і фізичних осіб.

Операції, пов'язані із залученням грошових коштів на вклади, називаються депозитними [3, с. 183].

Практично всі клієнтські рахунки є депозитними. Депозитним може бути будь-який відкритий клієнту в банку рахунок, на якому зберігаються його грошові кошти. За формою використання рахунків вони поділяються на: депозити (вклади) до запитання; термінові, або строкові, депозити; умовні депозити.

Депозитні операції є найбільш суттєвим і важливим джерелом формування та збільшення ресурсної бази комерційних банків.

Сьогодні класифікація вкладів (депозитів) здійснюється за різними ознаками, основними серед яких є: вид та статус вкладника; термін вкладу.

За першою ознакою виділяються вклади юридичних та фізичних осіб, резидентів і нерезидентів. За терміном користування вклади поділяються на дві великі групи – депозити до запитання та строкові.

Кошти клієнтів у вкладах до запитання зберігаються на поточних рахунках, які відкриваються банком кожному клієнту. Особливістю функціонування вкладів до запитання є те, що гроші, які зберігаються, можуть бути в будь-який момент зняті готівкою з відповідного рахунка або перераховані за вимогою клієнта на інші рахунки в банках.

Строкові вклади (депозити) – це грошові ресурси, які розміщуються їх власниками у банку для зберігання та зараховуються на відповідні депозитні рахунки на встановлений термін із виплатою обумовлених процентів [5, с. 105–107].

Облік депозитів ведеться за рахунками 1-го та 2-го класів Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України, затвердженого Постановою Правління Національного банку України № 280 від 17 червня 2004 р. [6].

Строкові депозити суб'єктів господарювання обліковуються в розділі 26 Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України:

261 Строкові кошти суб'єктів господарювання;
2610 П Короткострокові вклади (депозити) суб'єктів господарювання;
2615 П Довгострокові вклади (депозити) суб'єктів господарювання.

Розміщення депозиту:

Д-т 2600, 1200;
К-т 2610, 2615.

Погашення депозиту:

Д-т 2610, 2615;
К-т 2600, 1200.

Строкові кошти фізичних осіб обліковуються за видами в розділі 26 Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України:

263 Строкові кошти фізичних осіб;
2630 П Короткострокові вклади (депозити) фізичних осіб;
2635 П Довгострокові вклади (депозити) фізичних осіб.

Розміщення строкового депозиту, ощадного вкладу:

Д-т 2620, 1200, 1001;
К-т 2630, 2635.

Погашення строкового депозиту, ощадного вкладу:

Д-т 2630, 2635;
К-т 2620, 1200, 1001.

На сьогодні дослідження питання покращення ефективності управління депозитними рахунками стає першочерговим, тому що в сучасних умовах, коли банки не в змозі залучити кошти через кризу в економіці та недовіру населення до банків, потрібні рішучі дії щодо підвищення та покращення депозитного портфеля банку. Загальними вимогами до депозитної політики банків є оптимальне поєднання ліквідності, доходності, мінімізації ризиків комерційних банків. Комерційні банки включають у механізм банківського менеджменту необхідність розробки та реалізації депозитної політики.

Депозитна політика комерційного банку – це комплекс заходів щодо формування депозитного портфеля, а також різноманітні форми та методи щодо реалізації на ринку депозитних вкладів.

Негативний вплив на розвиток ринку депозитів має фінансова криза, яка розпочалася у 2008 році. В умовах кризи головним "внутрішнім" джерелом ресурсів для вітчизняних фінансових установ традиційно є депозити. Причому, на відміну від локальних облігацій, через депозити банки можуть залучати не тільки гривню, але й іноземну валюту. Зростання обсягів валютних депозитів дозволить українським банкам хоч частково, але все-таки компенсувати нестачу іноземної валюти. Отже, підвищений попит на депозити спричинить їх подорожчання. Депозитні ставки у валюті цього року підвищились на декілька пунктів – до 12 – 14 % у доларах і 8 – 10 % у євро. У такій ситуації депозити у гривні теж зросли, але не так сильно. Чинником зростання обсягів депозитного ринку в Україні є зростання грошових доходів юридичних та фізичних осіб, що за умови відсутності фінансового ринку як альтернативи інвестування визначає депозитні вклади як головне джерело портфеля активів. За цих умов особлива увага звертається на фінансові аспекти діяльності банку. Відповідно ефективність управління та функціонування комерційного банку значною мірою визначається ефективністю реалізації депозитної політики.

Як перспективний напрям удосконалення депозитних операцій можна запропонувати один із методів покращення ефективності депозитних операцій – страхування депозитів.

Необхідність широко впроваджувати систему страхування банківських депозитів зумовлюється такими чинниками:

загальним спадом довіри до банків;
необхідністю стабілізації фінансових ресурсів банків – усунення причин передчасної ліквідації депозитів вкладниками, занепокоєними станом їх надійності;
потребою надання допомоги тим банкам, які потрапили у скрутну фінансову ситуацію;
обов'язком захисту споживача-клієнта, який не завжди володіє достатньою інформацією про фінансове становище банку, якому довіряє свої заощадження.

Страховий захист депозитів в Україні здійснюється за рахунок Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Учасниками Фонду гарантування вкладів фізичних осіб є банки – юридичні особи, які зареєстровані в Державному реєстрі банків, що ведеться Національним банком України, та мають банківську ліцензію на право здійснювати банківську діяльність. Участь у Фонді гарантування вкладів фізичних осіб зазначених банків є обов'язковою.

Для підвищення довіри населення до банків можна створити окремий Фонд гарантування вкладів для юридичних осіб або ж реорганізувати існуючий Фонд гарантування вкладів фізичних осіб у Фонд гарантування вкладів юридичних та фізичних осіб. Цей метод дозволить збільшити довіру населення до банківських установ, що приведе до збільшення ресурсної бази банку. Це дозволить залучати більше вкладів від юридичних осіб і суб'єктів підприємницької діяльності, а також збільшить депозитний портфель банку [7].

В останні роки в Україні набуває все більшої популярності така послуга, як страхування депозитів страховими компаніями. Страхування полягає у створенні системи захисту грошових вкладів, що знаходяться на депозитних рахунках у банках, на випадок банкрутства цих банків. Система депозитного страхування породжена дворівневою банківською системою і функціонує практично в усіх країнах з розвинутою ринковою економікою. Дана система покликана захистити дрібних вкладників від фінансових втрат, а також запобігти масовому вилученню вкладів з банку, який перебуває у складному фінансовому становищі.

У відносинах комерційних банків з різними групами клієнтів, як з фізичними особами, так і з юридичними, доцільно було б використовувати депозитні рахунки, що мають змішаний режим функціонування. Корисним щодо цього є досвід зарубіжних комерційних банків у застосуванні NOW рахунків. З одного боку, кошти, що зберігаються

на таких рахунках, можуть використовуватися для здійснення платежів, а з іншого – вони є своєрідними фінансовими інвестиціями, що приносять їх власникам певні доходи.

Усе це може підвищити ефективність депозитних операцій банків.

Проведене дослідження дало змогу обґрунтувати сутність депозитної політики комерційних банків України та визначити особливості їх обліку. Запропоновано перспективні напрями вдосконалення депозитних операцій, за допомогою яких банки зможуть підвищити ефективність депозитних операцій.

Дане дослідження не є завершеним, а потребує подальшого розгляду та вдосконалення депозитних операцій комерційних банків України.

Наук. керівн. Глєбова Н. В.

Література: 1. Васюренко О. В. Облік і аудит [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.-ws/15840720/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/oblik_i_audit_u_bankah_-_vasyurenko_ov. 2. Дмитрієва О. А. Оптимізація депозитної діяльності комерційного банку / О. А. Дмитрієва // Фінанси України. – 2007. – № 5. – 540 с. 3. А. О. Єпіфанов : навч. посібн. для студ. вузів / А. О. Єпіфанов, Н. Г. Маслак, І. В. Сало. – Суми : Університетська книга, 2007. – 523 с. 4. Миллер Р. Современные деньги и банковское дело / Р. Миллер, Д. Ван-Хуз ; пер. с англ. – М. : ИНФРА-М, 2006. – 856 с. 5. Табачук Г. П. Фінансовий облік у банках : навч. посібн. / Г. П. Табачук, О. Н. Сарахман, Т. Н. Бречко. – К. : УБС НБУ, 2009. – 423 с. 6. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/>. 7. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fg.org.ua/>. 8. Про банки і банківську діяльність : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua>.